

3.13. NOVI PODACI O FAUNI PTICA SRP "ZASAVICA" NEW DATA FOR BIRD FAUNA OF THE SNR "ZASAVICA"

Šćiban Marko¹, Stanković Mihajlo², Fabijan Dragan¹, Petrović Aleksandra¹

1-Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Srbije, Radnička 20a, 21000 Novi Sad

2-Specijalni rezervat prirode „Zasavica“, Sremska Mitrovica

IZVOD: U ovom radu predstavljeni su rezultati istraživanja faune ptica SRP „Zasavica“ sprovedenog u periodu 2010.-2012. godine, sa ciljem da se upotpune dosadašnja saznanja. Podaci su prikupljani tokom 63 terenskih dana, metodama posmatranja i hvatanja ptica uz pomoć vertikalnih ornitoloških mreža. Tokom istraživanog perioda pronađeno je 12 novih vrsta za rezervat (*P. griseigena*, *C. cygnus*, *A. anser*, *A. fuligula*, *C. temminckii*, *S. nilotica*, *H. daurica*, *A. cervinus*, *A. spinolella*, *P. modularis*, *C. familiaris*, *C. erythrinus*). Prilikom ovog istraživanja ukupno je prstenovano 404 jedinke iz 24 vrste. Među najzanimljivijim i najredim posetiocima rezervata koji su zabeleženi bili su: *B. stellaris*, *P. falcinellus*, *C. gallicus*, *C. pygargus*, *M. cinerea*, *O. oenanthe*, *T. viscivorus*, *F. hypoleuca*, *F. albicollis*, *P. biarmicus*, *S. serinus*, *C. cannabina* i *C. spinus*. Istraživanja su od 2012. dodatno intenzivirana započinjanjem rada na Atlasu gnezdarica SRP „Zasavica“. Tokom pet godina koliko će se raditi na detaljnem mapiranju gnezdećih populacija ptica biće obiđena kompletna teritorija rezervata u svim sezonomama i mesecima.

ABSTRACT: This paper present results of ornithological research in the Special Nature Reserve "Zasavica" during period 2010.-2012, with aim to improve previous knowledge. Data were collected during 63 field-work days by observation and mist-netting methods. During research period in total 12 new species for the reserve were confirmed (Red-necked Grebe, Whooper Swan, Greylag Goose, Tufted Duck, Temminick's Stint, Gull-billed Tern, Red-rumped Swallow, Red-throated Pipit, Water Pipit, Dunnock, Tree Creeper, Common Rosefinch). Beside observations, in total 404 specimen were ringed from 24 species. Among the most interesting and the rarest recorded species were: Bittern, Glossy Ibis, Short-toed Eagle, Montague's Harrier, Grey Wagtail, Wheatear, Mistle Thrush, Pied Flycatcher, Collared Flycatcher, Bearded Reedling, Serin, Linnet and Siskin. Since 2012 ornithological research was additionally intensified with starting of field-works for Atlas of breeding birds of SNR "Zasavica". During five years of works on detailed mapping of breeding bird populations, complete territory of the reserve will be visited in all seasons and months.

UVOD

Fauna ptica Zasavice poznata je ornitološkoj javnosti još od kraja 19. veka (Dombrowski, 1895; Đuričić, 1898), dok kasnije u gotovo čitavom 20. veku istraživanja ptica gotovo da nije bilo (Đuričić, 1957). Savremena proučavanja započinju tek 1996. godine (Puzović, 2001), a posebno su bila učestala nakon 2006. godine (Radišić et al. 2007a; Radišić et al. 2007b; Ružić et al. 2007,

Radišić et al. 2009; Radišić et al. 2010; Šćiban & Papić, 2008; Šćiban et al. 2010). Istraživanja su nastavljena i u periodu između 2010. i 2012. godine.

Velike promene koje su desile u ekosistemima Zasavice dovele su do značajnih promena u fauni ptica, pri čemu su neke vrste nestale, neke prestale da se gnezde, dok su neke vrste postale učestalije nego što su bile u prošlosti. Takođe, intenzivnim istraživanjima u poslednjih 15 godina, više vrsta je po prvi put zabeleženo na području Zasavice i Mačve uopšte (Radišić et al. 2010). U ovom radu prikazujemo novozabeležene i retke vrste ptica konstatovane na teritoriji SRP „Zasavica“ u periodu između 2010. i 2012. godine.

MATERIJAL I METODE

U periodu od 2010. do 2012. godine sprovedeno je ukupno 63 terenskih obilazaka na području SRP „Zasavica“. Od svih meseci, najviše istraživanja je bilo tokom avgusta (26), odnosno aprila (devet) i juna (osam) meseca, dok je najmanje poseta bilo tokom maja (jedan) i decembra (jedan). Tokom februara nije bio ni jedan obilazak rezervata. Istraživanja su sprovedena uglavnom tokom samostalnih izlazaka u organizaciji staraoca rezervata, kao i u sklopu istraživačkih kampova „Zasavica“ koji organizuje NIDSBE „Josif Pančić“. U ovom periodu rezervat je veoma neravnomerno obilažen, sa najviše obilazaka na pašnjaku Valjevac, kao i donjeg toka Zasavice od Vizitorskog centra do ušća u Mačvanskoj Mitrovici. Drugi delovi rezervata su znatno slabije obilaženi i to uglavnom u avgustu mesecu.

Proučavanje i posmatranje ptica sprovedeno je korišćenjem metoda transekta i cenzusa. Pored posmatranja, fauna ptica istraživana je i markiranjem uz pomoć vertikalnih ornitoloških mreža. Akcije prstenovanja ptica bile su organizovane na istraživačkim kampovima NIDSBE „Josif Pančić“ tokom avgusta meseca svake godine (3-9.8.2010., 5-11.8.2011. i 1-10.8.2012.). Pored avgusta još je jedino prstenovano dva dana u septembru i oktobru 2011. godine (30.9-1.10.). Mreže su postavljane na istim mestima u tršćaku u okolini Vizitorskog centra, a njihov broj se kretao od sedam (2010.) do tri (2012.).

Pored uobičajenih proučavanja, kartiranje gnezdećih populacija ptica započeto je 2012. godine u sklopu izrade Atlaša gnezdarica SRP „Zasavica“. Tokom prve godine (2012) istraživan je potez Mačvanska Mitrovica (ušće) – Vizitorski centar sa ukupno 19 obilazaka terena. Georeferencirani podaci prikupljeni su GPS aparatima uz standardne metode posmatranja i metodom transekta. Rad na Atlu nastavlja se u narednih pet godina tokom kojih će detaljno biti obideni svi delovi rezervata.

U radu korišćena je srpska nomenklatura ptica po Vasić et al. (2004, 2005).

REZULTATI

1. Nove vrste ptica na području SRP „Zasavica“

U periodu 2010. – 2012. po prvi put zabeležene su sledeće vrste ptica:

Podiceps griseigena – riđovrati gnjurac: Vrsta je prvi put zabeležena 23.10.2010. kada je zabeleženo dva primerka na Zasavici kod Vizitorskog centra. Ptice su na tom mestu posmatrane sve do 25.10. a takođe dva primerka (verovatno isti) su tu viđeni i 6.11. iste godine.

Cygnus cygnus – veliki labud: 14.3.2012. jedan odrasli primerak (Slika 1) posmatran je na velikoj vodom ispunjenoj depresiji u centralnim delovima pašnjaka Valjevac. Ptica je u društvu tri crvenokljuna labuda (*Cygnus olor*) posmatrana i narednog dana (15.3), kada se hrani i odmarala na toku Zasavice uz Valjevac.

Anser anser – divlja guska: 14.3.2012. jedan primerak posmatran na velikoj vodom ispunjenoj depresiji zajedno sa tri primerka lisaste guske (*Anser albifrons*) u centralnim delovima pašnjaka Valjevac. Sve jedinke su na istom mestu posmatrane i narednog dana (15.3). Ptice nisu bile plašljive, dopuštale su da im se pride na razdaljinu od manje od 100 metara, nisu bile ranjene, a u nekoliko navrata su posmatrane i u letu.

Aythya fuligula – čubasta patka: jedan odrasli mužjak je 20.5.2012. prvi put posmatran na Zasavici kod Vizitorskog centra. Na istom potezu ptica se zadržala sve do 1.6. kada je u nekoliko navrata letela i progonila se sa patkama njorkama (*Aythya nyroca*) na potezu Sadžak – Valjevac.

Calidris temminckii – seda sprutka: 4.9.2012. dva primerka ove vrste posmatrana su zajedno sa Igorom Tupitsinom i Mihailom Prikopom u niskom letu nad pašnjakom Valjevac uz karakteristično oglašavanje ka jugu. Iako su vodom ispunjene depresije na Valjevcu tog dana naknadno detaljno obidene, ptice nisu zabeležene među drugim šljukaricama koje su tog dana posmatrane.

Sterna nilotica – debelokljuna čigra: 4.8.2010. jedan odrasli primerak posmatran je skoro sat vremena kako lovi duž Zasavice kod Vizitorskog centra i pašnjaka Valjevac, a tom prilikom je više puta i fotografisan. Ptica je doletela iz pravca istoka, a nakon zadržavanja odletela ka severu. (Šćiban et al., 2010)

Hirundo daurica – daurska lasta: 25.4.2012. jedan primerak posmatran u preletu preko Sadžaka zajedno sa nekoliko seoskih lasta (*Hirundo rustica*). Ptica je nakon nekoliko minuta odletela u pravcu istoka.

Anthus cervinus – rujogrla trepteljka: 30.9.2011. u večernjim satima posmatrano je jato od sedam jedinki u preletu ka jugu preko Zasavice kod Vizitorskog centra. Na istom mestu je u jutarnim satima dan kasnije, 1.10. posmatrano dva primerka u preletu (1+1), dok je na Valjevcu ukupno zabeleženo tri pojedinačne jedinke.

Anthus spinolletta – planinska trepteljka: u večernjim satima 1.10.2011. jedna ptica je sletela u priobalje Zasavice kod Vizitorskog centra. Dana 14.3.2012. jedan primerak izleće iz

kanala kod Vizitorskog centra na pašnjaku Valjevac, a na istom mestu je 15.3. posmatrano dva primerka ove vrste. Dana 16.3.2012. jedna ptica zabeležena je u preletu preko Ostrovca. Na Valjevcu uz Zasavici je 2.4.2012. poterana jedna planinska trepteljka.

Prunella modularis – običan popić: 2.4.2012. jedna ptica se karakteristično oglašavala u gustoj vegetaciji u okolini Male Zasavice.

Certhia familiaris – kratkokljuni pužić: 1.10.2011. jedna ptica oglašavala se iz zabrana vrbe kod Pačije bare, u okolini sela Zasavica I. Dana 16.3.2012. jedan primerak posmatran je u zabranu kod Male Zasavice kako se oglašava i hrani.

Carpodacus erythrinus – rumenka: 2.6.2012. jedan mladi mužjak (Slika 1) posmatran je kako se hrani i tihо peva na crnom dudu (*Morus niger*) u zapadnom delu pašnjaka Valjevac. Ptica je na starom dudu sa mnogo zrelih plodova posmatrana duže od pola sata, a tom prilikom je i snimljena i fotografisana više puta.

Slika 1. Veliki labud (*Cygnus cygnus*) i rumenka (*Carpodacus erythrinus*) posmatrani na pašnjaku Valjevac (foto: Marko Šćiban)

Figure 1: Whooper Swan (*Cygnus cygnus*) and Common Rosefinch (*Carpodacus erythrinus*) recorded on Valjevac pasture (photo Marko Šćiban)

2. Nove gnezdarice SRP „Zasavica”

Ardea purpurea – crvena čaplja: Pretragom donjeg toka reke Zasavice, 22.4.2012. je u Sadžaku pronađena kolonija crvenih čaplji u gustom sklopu trske (*Phragmites communis*), rogoza (*Typha sp*) i vrbe ive (*Salix caprea*). Ptice su sedele na ivama, tokom dana izletale i uletale u neprohodnu vegetaciju. Narednih dana, sve do 26.4. beležena je velika aktivnost ptica na tom lokalitetu, ali i u široj okolini. U periodu između 1. i 8.6. ptice su i dalje intenzivno izletale i doletale na mesto gde je locirana kolonija, a prilikom sletanja se moglo čuti i oglašavanje mladunaca. Na osnovu broja odraslih jedinki koje su obilazile koloniju i hranile mladunce,

procenjuje se gnezdeća populacija od oko pet parova. Inače, sumnja u moguće gneždenje ove vrste na Zasavici postoji već nnekoliko godina. Deset crvenih čaplji je u Sadžaku posmatrano 8.7.2005. ali nije nadena i njihova kolonija (Radišić et al, 2010). Tada je ukazano da se može očekivati skor početak gneždenja vrsta na području rezervata. Takođe u periodu 3-8.8. i 3-5.9.2010. svakodnevno posmatrane su brojne odrasle i mlade ptice kako se hrane duž razliva Zasavice u široj okolini pašnjaka Valjevca, što prethodnih godina nije bio slučaj. Velika aktivnost odraslih jedinki, poput one iz 2012. godine, zabeležena je i 11.6.2011. kada su ptice tokom celog dana posmatrane u preletu na potezu Valjevac - tršćaci Sadžaka. Na osnovu toga postoji mogućnost da su se crvene čaplige počele gnezdit u Sadžaku još 2010, 2011. ili još ranije, ali je mesto kolonije nađeno i potvrđeno tek 2012. godine.

3. Retki posetioci SRP „Zasavica”

U periodu između 2010. i 2012. godine zabeleženo je više vrlo retkih posetilaca (do 10 posmatranja tokom savremenih istraživanja) rezervata:

Botaurus stellaris – vodeni bik: 2.4.2012. jedna ptica izletela je iz tršćaka Male Zasavice kratko letela i ponovo sletela oko 100 m dalje.

Plegadis falcinellus – ražanj: 31.7.2011. jedan primerak posmatran je u letu preko Valjevca prema lokalitetu Preseka. Dana 22.7.2012. dva ražnja viđena su u preletu u okolini Vizitorskog centra iz pravca Mačvanske Mitrovice (istok) prema Šumarevoj čupriji (zapad).

Anas acuta – šiljkan: 2.4.2010. posmatrano je sedam primeraka na Zasavici kod Valjevca od strane Slobodana Papića, kao i 2.11. iste godine kada je na istom području zabeleženo dve ptice.

Anas clypeata – plovka kašikara: 14.3.2012. jedan mužjak posmatran na vodom ispunjenoj depresiji na pašnjaku Valjevac zajedno sa drugim plovkama. Narednog dana, 15.3. posmatrano je jato od 10 ptica u visokom preletu preko Zasavice u Mačvanskoj Mitrovici prema severu.

Circaetus gallicus – zmijar: 8.8.2012. jedan zmijar je posmatran u visokom preletu preko Sadžaka iz pravca jugozapada ka severoistoku.

Circus cyaneus – poljska eja: 4.12.2010. jedan mužjak posmatran je u lovnu nad pašnjakom Valjevac, a 14.3.2012. su tokom dana na istom području lovili pojedinačni mužjak i ženka.

Circus pygargus – eja livadarka: 24.4.2012. je u večernjim satima posmatrano tri mužjaka kako lete u grupi ka istoku od Leskovine ka Sadžaku.

Falco vespertinus – siva vetruška: 1.10.2011. jedna mlada ptica viđena u visokom preletu nad Valjevcem ka jugu. Dana 23.4.2012. dve ženke posmatrane u visokom preletu

severoistoku. Narednog dana (25.4) još jedna ženka je zabeležena u preletu preko Sadžaka visoko prema severu.

Tringa erythropus – mrki sprudnik: 5.9.2010. jedan primerak ove vrste posmatran je među drugim šljukaricama na velikoj vodom ispunjenoj depresiji na pašnjaku Valjevac kod Zasavice I.

Tringa totanus – crvenonogi sprudnik: 4. i 5.8.2010. dva crvenonoga sprudnika beležena su na velikoj vodom ispunjenoj depresiji na pašnjaku Valjevac kod Zasavice I. Dana 14.3.2012. jedna ptica je videna u preletu preko Male Zasavice. Na Valjevcu je istog dana ukupno 10 primeraka posmatrano na velikoj vodom ispunjenoj depresiji u centralnim delovima pašnjaka Valjevac. Narednog dana (15.3) je na istom mestu posmatrano samo dva primerka, a 16.3. po jedan primerak u preletu preko Vizitorskog centra i Male Zasavice.

Chlidonias niger – crna čigra: 6.8.2010. dve mlade ptice su u poslepodnevnim satima posmatrane kako love na Zasavici kod Vizitorskog centra.

Columba oenas – golub dupljaš: 15.3.2012. jedan primerak posmatran je u niskom letu nad Modranom ka severozapadu.

Jynx torquilla – vijoglava: 22.4.2012. zabeležen je jedan teritorijalni mužjak kako se oglašava na rubu velikog zabrana u Sadžaku. Na Valjevcu je 7.8.2012. posmatran jedan primerak kako leti sa tla i sleće na veliki grm gloga (*Crataegus monogyna*).

Motacilla cinerea – gorska pliska: 1.10.2011. u jutarnjim satima posmatrano je ukupno tri jednike (2+1) u preletu preko Zasavice kod Vizitorskog centra.

Oenanthe oenanthe – obična beloguba: 2.4.2012. je na krovu kolibe kod ušća Male Zasavice u Zasavicu posmatrano dve ptice u zimskom ruhu, dok je dva dana kasnije (4.4) zabeležen jedan mužjak na trnjini (*Prunus spinosa*) duž oranica u okolini Male Zasavice. Ptica tom prilikom nije pokazivala znake teritorijalnosti. Na oranici između ušća Male Zasavice i Mačvanske Mitrovice se 24.4.2012. odmarao jedan mužjak obične belogube.

Turdus torquatus – drozd ogrličar: 7.11.2010. posmatrano je dva, a 25.11.2010. tri primeraka ove vrste na pašnjaku Valjevac. Na istom području je 18.3.2012. posmatran jedan primerak. U svim slučajevima su ptice beležene u društvu sa drozdovima borovnjacima (*Turdus pilaris*) na ili oko žbunja.

Turdus viscivorus – drozd imelaš: 16.3.2012. četiri primerka izletela su uz oglašavanje iz plavne šume vrba i topola u Ostrovcu.

Ficedula albicollis – belovrata muharica: 22.4.2012. je u Sadžaku ukupno zabeleženo šest belovratih muharica, od kojih su neki mužjaci i pevali. Dana 24.4.2012. jedan mužjak posmatran je na samom rubu Mačvanske Mitrovice uz Zasavicu, kao i po jedna ženka i mužjak narednog dana (25.4) u zabranima Modrana. Kasnije tokom reproduktivnog perioda na istim staništima ptice više nisu beležene.

Ficedula hypoleuca - crnovrata muharica: 22.4.2012. posmatrana su ukupno dva primerka u Sadžaku, od kojih je jedan mužjak i pevao. U Ostrovcu je 24.4.2012. zabeležen jedan mužjak uz Zasavicu. Narednog dana (25.4) je na potezu Modran – Sadžak posmatrano najmanje devet primeraka ove vrste kako se hrane na rubovima hrastovih zabrana.

Panurus biarmicus – brkata senica: 19.1.2012. dva primerka posmatrana su u tršćacima Sadžaka, a dva dana kasnije (21.1) još tri ptice (2+1) u rogozu i tršćacima uz Zasavicu na potezu Valjevac – Šumareva čuprija (Zasavica I).

Serinus serinus – žutarica: 11.8.2011. jedna ptica preletela je preko Vizitorskog centra. Tri primerka posmatrana su 2.4.2012. u Mačvanskoj Mitrovici uz Zasavicu kako se hrane na travnjaku i zadržavaju u okolini, a u tom području je 8.6. iste godine zabeleženo dva teritorijalna mužjaka. Dana 4.4.2012. u preletu preko Modrana ukupno je zabeleženo tri žutarice (1+1+1), kao i još dve ptice (1+1) u preletu preko Sadžaka. U okolini ušća Male Zasavice u Zasavicu je 24.4.2012. ukupno zabeleženo tri (1+1+1) primerka u preletu, a 8.6. iste godine je tu posmatran teritorijalni par u krošnjama drveća velikog zabrana.

Carduelis spinus – čičak: 16.3.2012. jedan primerak preleteo je uz oglašavanje preko Zasavice kod Turskih livada.

Carduelis cannabina – konopljarka: 15.3.2012. na Valjevcu u okolini Vizitorskog centra posmatrano tri primerka kako sleću na žbunje i pevaju.

Emberiza schoeniclus – barska strnadica: 14.3.2012. ukupno šest (1+5) barskih strnadica zabeleženo je u Modranu kod Mačvanske Mitrovice u gustoj vegetaciji, jedan primerak kod Male Zasavice, kao i jedna ptica u preletu preko Ostrovca. Narednog dana, 15.3. jedan primerak posmatran je u preletu preko Modrana, kao i tri ptice na Valjevcu. U rogozu Sadžaka je 16.3. posmatrano dva primerka, a na potezu Ostrovac – Mala Zasavica još sedam primeraka ukupno, što pojedinačno što u jatu od tri ptice. Istog dana je još jedna jedinka posmatrana u tršćacima Male Zasavice. Dana 3.4.2012. jedna barska strnadica viđena je u delu Modrana u okolini Mačvanske Mitrovice, dok se 23.4. jedna ptica oglašavala iz tršćaka Male Zasavice. Naknadnim istraživanjima kasnije tokom gnezdećeg perioda na ovim lokalitetima teritorijalne barske strnadice nisu beležene.

Tabela 1. Spisak ptica u Srbiji
godine

Table 1. List of birds in Serbia
in 2012

<i>Athene noctua</i>
<i>Alcedo atthis</i>
<i>Motacilla alba</i>
<i>Motacilla flava</i>
<i>Riparia riparia</i>
<i>Hirundo rustica</i>
<i>Erithacus rubecula</i>
<i>Luscinia megarhynchos</i>
<i>Locustella naevia</i>
<i>Acrocephalus paludicola</i>
<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>
<i>Acrocephalus dumetorum</i>
<i>Hippolais polyglotta</i>
<i>Sylvia communis</i>
<i>Sylvia borin</i>
<i>Sylvia atricapilla</i>
<i>Muscicapa striata</i>
<i>Parus caeruleus</i>
<i>Parus major</i>
<i>Remiz pendulinus</i>
<i>Lanius collurio</i>
<i>Passer domesticus</i>
<i>Passer montanus</i>
UKUPNO

U

(*P. griseiger*
A. spinolletta
prisustvo 19
nisu beleženi)

3. Prstenovanje ptica u SRP „Zasavica“

Tabela 1. Spisak vrsta prstenovanih na području SRP „Zasavica“ u periodu između 2010. i 2011. godine

Table 1. List of species ringed on territory of SNR "Zasavica" in period between 2010 and 2011

Vrsta / Species	Broj prstenovanih ptica po godini / Number of ringed birds per year			
	2010	2011	2012	Ukupan broj prstenovanih jedinki / Total number of ringed individuals
<i>Athene noctua</i>			1	1
<i>Alcedo atthis</i>		2		2
<i>Motacilla flava</i>	15		131	146
<i>Motacilla alba</i>			1	1
<i>Riparia riparia</i>		2		2
<i>Hirundo rustica</i>	5	13	50	68
<i>Erithacus rubecula</i>		1		1
<i>Luscinia megarhynchos</i>		2		2
<i>Locustella lusciniooides</i>	1	1	2	4
<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	4	27	16	47
<i>Acrocephalus palustris</i>	1			1
<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	6	6	3	15
<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	8	6	11	25
<i>Hippolais icterina</i>	2	1		3
<i>Sylvia communis</i>		1	1	2
<i>Sylvia borin</i>	1			1
<i>Sylvia atricapilla</i>	1	2	1	4
<i>Muscicapa striata</i>	1			1
<i>Parus caeruleus</i>	1	4		5
<i>Parus major</i>		3		3
<i>Remiz pendulinus</i>	3		4	7
<i>Lanius collurio</i>	1	1		2
<i>Passer domesticus</i>	1	12		13
<i>Passer montanus</i>	12	18	18	48
UKUPNO	63	102	239	404

DISKUSIJA

U period 2010.-2012. godine zabeleženo je 12 novih vrsta ptica za rezervat (*P. griseigena*, *C. cygnus*, *A. anser*, *A. fuligula*, *C. temminckii*, *S. nilotica*, *H. daurica*, *A. cervinus*, *A. spinolletta*, *P. modularis*, *C. familiaris*, *C. erythrinus*). Sa novozabeleženim, ukupno utvrđeno je prisustvo 198 vrsta ptica na postoru SRP „Zasavica“ (Radišić et al, 2010), od kojih neke do sada nisu beležene ni u širem regionu Mačve (Dombrowski, 1895). Iako se ranije očekivalo da ima

najviše potencijalno novih vrsta iz grupe pevačica, rezultat ovih najnovijih istraživanja pravo je iznenadenje u smislu diverziteta i biogeografskog porekla (Radišić et al, 2010). Debelokljuna čigra (*S. nilotica*) predstavlja vrlo retku latalicu u fauni Srbije (Šćiban et al, 2010), dok je rumenka (*C. erythrinus*) u Srbiji zabeležena svega nekoliko puta (Sekereš & Hardi, 2001; Ružić, 2002; Sekulić et al, 2006; Brinkhuizen, 2007). Posmatranje daurskih lasti u ravničarskim ekosistemima u Srbiji takođe prava je retkost (Antal et al, 1971) i pored činjenica da se poslednjih godina počela gnezdit na Fruškoj gori (Stojnić, 2000; Stojnić, 2001) i Vršačkim planinama (Vučanović, 2010).

Nakon perioda negneždenja od više decenija (Dombrowski, 1895), sumnja u gnezđenje crvene čaplje (*A. purpurea*) na Zasavici se po prvi put pojavila u periodu 2006.-2011., dok je to potvrđeno 2012. godine pronalaskom mesta kolonije u tršćacima Sadžaka. Populacija se procenjuje na svega oko pet gnezdećih parova. Iako se u prošlosti na Zasavici gnezdilo sedam vrsta (Dombrowski, 1895), crvena čaplja je u savremenom periodu, zajedno sa čapljom (*Ixobrychus minutus*), tek druga vrsta čaplji koja se gnezdi u vodenim staništima Zasavice.

Veliki broj vrsta ptica koje su utvrđene za područje Zasavice beležene su vrlo rečko i njihov karakter pojavljivanja nije dovoljno poznat. Neke od njih koje su posmatrane u periodu između 2010.-2012. bile su: *B. stellaris*, *P. falcinellus*, *C. gallicus*, *C. pygargus*, *M. cinerea*, *O. oenanthe*, *T. viscivorus*, *F. hypoleuca*, *F. albicollis*, *P. biarmicus*, *S. serinus*, *C. cannabina*, *C. spinus*. Između ostalih, jedan od najznačajnijih podataka je nalaz goluba dupljaša (*C. oenas*) posle više od 100 godina na području Zasavice (Dombrowski, 1895). Dalja istraživanja ornitofaune, posebno u jesenjem i zimskom periodu svakako su neophodna.

U period između 2010. i 2012. godine ukupno markirano je 404 ptice iz 24 vrste na području SRP „Zasavica“. Među najzanimljivijim podacima bio je nalaz odrasle ženke velikog trstenjaka (*Acrocephalus arundinaceus*) markirane u Italiji. Ptica je svakodnevno hvatana u periodu 7-10.8.2011., a budući da je imala gnezdeću pegu verovatno da se i gnezdila te godine na Zasavici.

Tokom 2012. godine Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Srbije započelo je i sezonsku kvantitativna istraživanja faune ptica za izradu Atlasa ptica gnezdarica Zasavice, koja će se nastaviti u narednih pet godina. Na ovaj način će se dobiti znatno precizniji podaci o prostornom rasprostranjenju i veličini populacije za svaku vrstu. U 2012. godini ukupno je bilo 18 izlazaka na teren u periodu mart-jun tokom kojih su prikupljani podaci za georeferenciranje – tri u martu, osam u aprilu i sedam u junu.

ZAHVALNICA

Autori se ovom prilikom zahvaljuju brojnim kolegama iz NIDS „Josif Pančić“ organizaciji istraživačkih kampova, a posebno pomoći pri terenskim istraživanjima i markirajući ptica. Zahvaljujemo se i upravljaču SRP „Zasavica“, Porektu gorana Sremske Mitrovice koji nam je omogućio proučavanje ptica na prostoru rezervata.

1. Antal der A Larus
2. Brink Midžu
3. Domb muzej
4. Đurić
5. Đurić
6. Puzov stanja
7. Radiš SRP medu
8. Radiš "Zasa učešće
9. Radiš Pauno Plega
10. Radiš Srems
11. Ružić Cicon
12. Ružić kod ka 84.
13. Sekereš erythr
14. Sekulić Turda 101.
15. Stojnić 95.
16. Stojnić Šćiban posmu
17. Šćiban Mačvi
18. Vasović, S., Ka Dvogli
19. Vasović, S., Ka 5-10-
20. Vučanović Cicom

LITERATURA

1. Antal L., Ferenbach J., Mikuska J., Pelle I. & Szlivka L. (1971): Namen-verzeichnis der Vogel der Autonomen Provinz Vojvodina. (Mit einer historischen Übersicht von DR Andras Keve). *Larus* 23: 73-127.
2. Brinkhuizen, M. D. (2007): Song of Common Rosefinch *Carpodacus erythrinus* heard at Midžor, Stara planina. *Ciconia* 16: 110.
3. Dombrovski, E. (1895): Osnovi ornitologije sjeverozapadne Srbije. *Glasnik Zemaljskog muzeja BiH* 7: 63-104. Sarajevo.
4. Đuričić, (1898): Lov u Mačvi. *Lovac* 6-7: 45-47, Beograd.
5. Đuričić, V. (1957): Zasavica. *Lovac* 2: 84-85, Beograd.
6. Puzović, S. (2001): Ptice Zasavice – vrednosti, istorijske promene i mogućnosti unapređenja stanja. *Zbornik radova Naučnog skupa „Zasavica 2001“*: 80-86.
7. Radišić, D., Ružić, M., Šćiban, M. & Stanković, M. (2007): Kvalitativni sastav ornitofaune SRP "Zasavica" u toku 2006. i 2007. godine. Naučno-stručni skup "Zasavica 2007" sa međunarodnim učešćem, Pokreg gorana Sremske Mitrovice, Sremska Mitrovica.
8. Radišić, D., Šćiban, M., Ružić, M. & Stanković, M. (2007): Pregled faune ptica SRP "Zasavica" od 1894. do 2007. Naučno-stručni skup "Zasavica 2007" sa međunarodnim učešćem, Pokreg gorana Sremske Mitrovice, Sremska Mitrovica.
9. Radišić, D., Šćiban, M., Petrović, A., Ružić, M., Matović, N., Puzović, S., Stanković, M. & Paunović, K. (2009): Prvi nalaz čaplje govedarke *Bubulcus ibis* i novija posmatranja ražnja *Plegadis falcinellus* na Zasavici. *Ciconia* 18: 181-183.
10. Radišić D., Šćiban M., Ružić M. & Stanković M. (2010): Ptice Zasavice. Pokret gorana Sremske Mitrovice, Sremska Mitrovica.
11. Ružić, M. (2002): Zanimljivi podaci o jesenjoj seobi ptica u okolini Čačka tokom 2002. *Ciconia* 11: 117-120.
12. Ružić, M., Šćiban, M., Radišić, D., Stanković, M. & Paunović, K. (2007): Slučaj eritizma kod kašičara *Platalea leucorodia*: posmatranje ružičastih jedinki na Zasavici. *Ciconia* 16: 82-84.
13. Sekereš, O. & Hardi, B. (2001): Prvi dokaz prisustva skarletne zimovke (*Carpodacus erythrinus*) u Srbiji. *Ciconia* 10: 152-154.
14. Sekulić, N., Stojnić, N., Raković, M., Tucakov, M. & Puzović, S. (2005): Drozd borovnjak *Turdus pilaris* i rumenka *Carpodacus erythrinus*: nove gnezdarice Srbije. *Ciconia* 14: 96-101.
15. Stojnić, N. (2000): Daurska lasta (*Hirundo daurica*) nova gnezdarica Vojvodine. *Ciconia* 9: 95.
16. Stojnić, N. (2001): Ornitofauna površinskih kopova Fruške gore. *Ciconia* 10: 93-107.
17. Šćiban, M., Manasijević, Z., Stanković, D., Fabijan, D. & Petrović, A. (2010): Tri nova posmatranja debelokljune čigre *Sterna nilotica*. *Ciconia* 19: 184-186.
18. Šćiban, M. & Papić, S. (2008): Prvi nalaz gnezda orla belorepana *Haliaeetus albicilla* u Mačvi. *Ciconia* 17: 82.
19. Vasić, V. F., Simić, D. V., Stanićirović, Ž., Karakašević, M., Šćiban, M., Ružić, M., Kulić, S., Kulić, M. & Puzović, S. (2004): Srpska nomenklatura ptica I. (nonpasseriformes). *Dvogled* 4: 7-19, Beograd.
20. Vasić, V. F., Simić, D. V., Stanićirović, Ž., Karakašević, M., Šćiban, M., Ružić, M., Kulić, S., Kulić, M. & Puzović, S. (2004): Srpska nomenklatura ptica II. (passeriformes). *Dvogled* 5: 10-18, Beograd.
21. Vučanović, M. (2010): Daurska lasta *Hirundo daurica* – nova gnezdarica Vršačkih planina. *Ciconia* 19: 192-193.